

nowa EUROPA

PRZEGLĄD · NATOLIŃSKI

[*Kryzys – historia pojęcia*]

REINHART KOSELLECK

22 Kryzys

Czym jest kryzys? Jak na przestrzeni wieków zmieniało się znaczenie i użycie tego słowa? Koselleck przedstawia dzieje pojęcia „kryzys” od czasów starożytnej Grecji, kiedy miało ono łatwe do zdefiniowania znaczenie w dziedzinie jurysdykcji, teologii i medycyny. Opisuje, jak następowało metaforyczne rozszerzenie zakresu tego pojęcia na politykę, psychologię, ekonomię i historię oraz jak zyskało ono zabarwienie teologiczne i religijne, i zaczęto nim określać wydarzenia rewolucyjne rozumiane jako sąd ostateczny, choć o charakterze świeckim. Jak podsumowuje Koselleck, różnorodność znaczeniowa terminu „kryzys” doprowadziła do jego daleko idącej specjalizacji, przy czym słowo to zyskało niewiele na jasności i precyzji. Pozostaje ono tak wielowarstwowe i tak niejasne, jak emocje, które się wokół niego kłębią.

[Kryzys: ujęcie teoretyczno-histeryczne]

WERNER PLUMPE

69 Nie ma harmonii bez kryzysów. Krótka historia zaburzeń równowagi gospodarczej

Werner Plumpe przekonuje, że nie ma powodu, by w kapitalizmie widzieć swego rodzaju maszynę samozagłady, której tragiczne w skutkach działanie tylko polityka może zatrzymać i skorygować. Autor pokazuje, jak kolejne teorie ekonomiczne wpływały na zmianę sposobu postrzegania zaburzeń równowagi gospodarczej. Zauważa przy tym, że w zasadzie nie istnieją teorie kryzysów, więcej jest koncepcji na temat zakłóceń równowagi. I choć Plumpe odnosi wrażenie, że według wielu ekonomistów liberalnej, monetarystycznej czy keynesowskiej proveniencji można uniknąć kryzysów dzięki właściwej polityce, to jego zdaniem obecny kryzys strefy euro świadczy o porażce stanowiska, zgodnie z którym polityka jest jakoby w stanie utrzymywać gospodarkę w równowadze.

PETER WAGNER

90 Demokratyczny kryzys kapitalizmu: refleksje nad polityczną i ekonomiczną nowoczesnością w Europie

Czy „nowoczesne społeczeństwa” siłą rzeczy są społeczeństwami demokratycznymi i kapitalistycznymi (czy też: rynkowymi)? Autor rozważa związek pomiędzy demokracją i kapitalizmem (zarówno w kategoriach teoretycznych, jak i historycznych), aby następnie wysunąć hipotezę dotyczącą politycznej i ekonomicznej konstelacji nowoczesności, która zdaje się być naznaczona paradoksem. Z jednej strony zarówno dla demokracji, która rozprzestrzenia się na zasadzie „fal demokratyzacji”, jak i kapitalizmu, będącego wynikiem gospodarczej globalizacji, najwyraźniej nie ma alternatywy. Z drugiej jednak strony dzisiejszy kapitalizm boryka się z licznymi kryzysami, a demokracja – przynajmniej w Europie – jest źródłem wielu rozczarowań.

[Kryzys związku kapitalizmu i demokracji]

WOLFGANG STREECK

122 Kryzysy kapitalizmu demokratycznego

Wolfgang Streeck twierdzi, że dzisiejsza „Wielka Recesja” nie jest jednorazowym zakłóceniem stanu równowagi, lecz wyrazem fundamentalnych napięć związanych z polityczno-ekonomiczną konfiguracją społeczeństw rozwiniętego kapitalizmu. Napięcia te sprawiają, że nierównowaga oraz niestabilność w tych społeczeństwach stanowią bardziej zasadę niż wyjątek od niej. Zatem normalny stan kapitalizmu demokratycznego charakteryzuje się endemicznym konfliktem między rynkami kapitalistycznymi a demokratyczną polityką. Aby to udowodnić, autor omawia naturę tego konfliktu, a następnie analizuje sekwencje wywołanych przez niego zakłóceń porządku społeczno-gospodarczego obserwowanych od zakończenia II wojny światowej, które poprzedziły i ukształtowały obecny kryzys globalny.

IAN BREMMER

155 Kapitalizm państwowy w fazie dojrzałej. Koniec wolnego rynku?

W wielu krajach wolny rynek zaczyna ustępować miejsca kapitalizmowi państwowemu. System, w którym państwo funkcjonuje w roli wiodącego gracza gospodarczego i wykorzystuje rynki dla uzyskania korzyści politycznych, stanowi wyzwanie, utrudnione jeszcze bardziej w wyniku międzynarodowego kryzysu finansowego oraz globalnej recesji. Orędownicy wolnego handlu i otwartych rynków muszą dowiedzieć wartości tych systemów wobec coraz bardziej sceptycznej widowni międzynarodowej. To, czy kapitalizm wolnorynkowy pozostanie w dalszej perspektywie realną alternatywą, w znacznej mierze zależy od postanowień amerykańskich decydentów. Jak więc powinny postępować Stany Zjednoczone?

FRITZ W. SCHARPF

175 Unia walutowa, kryzys fiskalny oraz erozja demokracji

Unia Gospodarcza i Walutowa (UGW) wyjęła kluczowe instrumenty zarządzania makroekonomicznego spod kontroli demokratycznie rozliczanych rządów. Co więcej, systematycznie wywoływała ona destabilizujące nierównowagi makroekonomiczne, którym państwa członkowskie nie były w stanie przeciwdziałać za pomocą pozostających do ich dyspozycji instrumentów. I choć źródła międzynarodowego załamania finansowego znajdują się poza Europą, UGW znacznie zwiększyła podatność niektórych państw członkowskich na jego reperkusje. W konsekwencji kryzys zagroził ekonomicznej i fiskalnej wydolności niektórych państw członkowskich UGW i udaremnił polityczne żądania oraz oczekiwania do tego stopnia, że kryzys ekonomiczny może jeszcze zmienić się w kryzys demokratycznej prawomocności. Ponadto obecne wysiłki rządów UGW dla „ratowania euro” raczej nie skorygują gospodarczych nierównowag i podatności na zagrożenia, natomiast mogą pogłębić problemy gospodarcze i alienację polityczną zarówno państw ratowanych, jak i ratujących.

[Esej o Europie]

RICHARD WASHINGTON

227 Czy dyskurs publiczny jest odpowiedzią na kryzys europejskiego przywództwa? Przykład Valéry'ego Giscarda d'Estaing

Powszechnie uważa się dzisiaj, że Europa przeżywa kryzys przywództwa. Czy publiczny dyskurs dotyczący przywództwa europejskiego prowadzony przez krajowych przywódców może stanowić rozwiązanie tegoż kryzysu? Zapożyczając elementy *Instytucjonalizmu Dyskursywnego* Vivien Schmidt oraz czerpiąc szeroko z teorii przywództwa, autor próbuje zbudować model służący analizie oraz ocenie takiego rodzaju dyskursu, wykorzystując jako studium przypadku działalność Valéry'ego Giscarda d'Estaing francuskiego prezydenta, w latach 1974–1981. Analizując doświadczenia Giscarda Washington wysuwa wniosek, że publiczny dyskurs związany z europejskim przywództwem jest zbyt ryzykowny oraz zbyt złożony dla krajowych przywódców, a tym samym jest mało prawdopodobne, aby stanowił rozwiązanie dla kryzysu przywództwa europejskiego.

[Recenzje]

MAREK A. CICHOCKI

277 **Zawładnąć, czyli problem dyktatu formy w ujęciu Jadwigi Staniszkis**

JADWIGA STANISZKIS, *Zawładnąć. Zarys procesualnej teorii władzy*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, 2012.

RYSZARDA FORMUSZEWICZ

280 **Jak rozmawiać o interesach w UE?**

KATRIN MILZOW, *National Interests and European Integration Discourse and Politics of Blair, Chirac and Schröder*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.

PIOTR KOSMAŁA

283 **Demokratyczni spadkobiercy Karolingów**

WOLFRAM KAISER, *Christian Democracy and the Origins of European Union*, Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

MARCIN SOBALA

286 **Konstytucjonalizm naszych czasów**

GRÁINNE DE BÚRCA, JOSEPH H.H. WEILER, red., *The Worlds of European Constitutionalism*, Cambridge: Cambridge University Press, 2012.

289 [*Noty o autorach*]

